

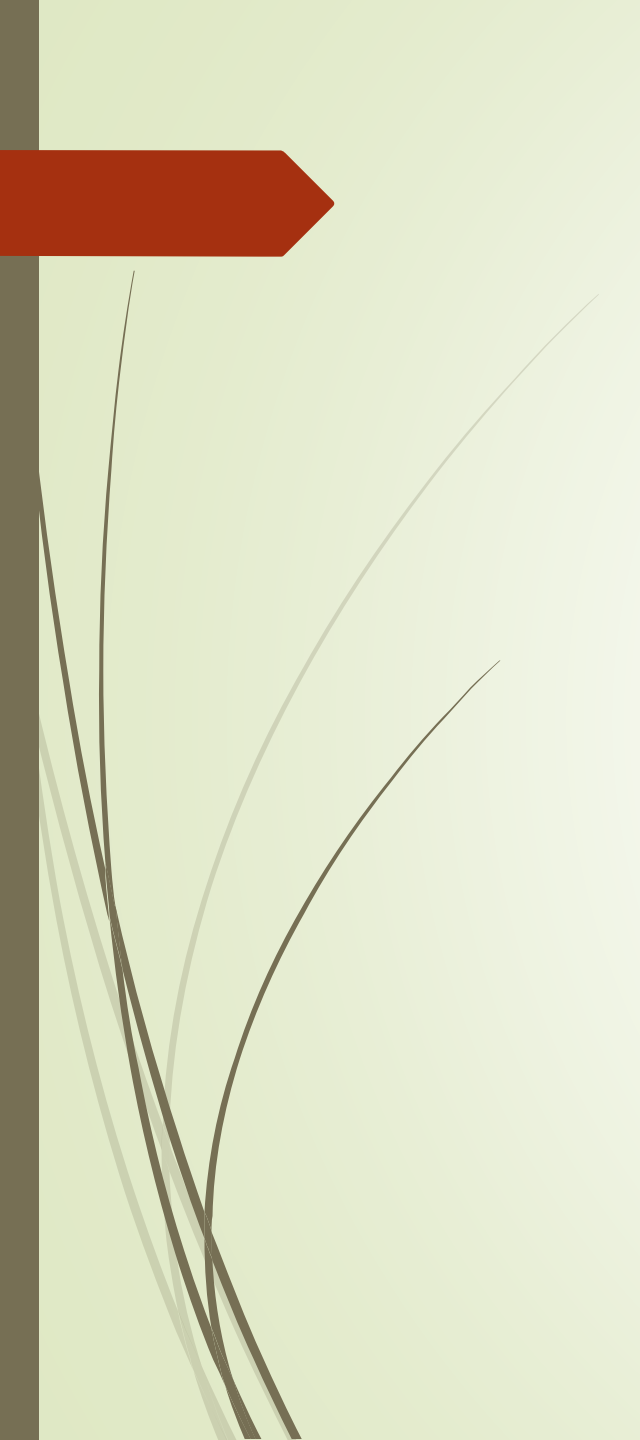
Természetművészet, iskolai mentálhigiénia, környezeti nevelés

Elméleti háttér

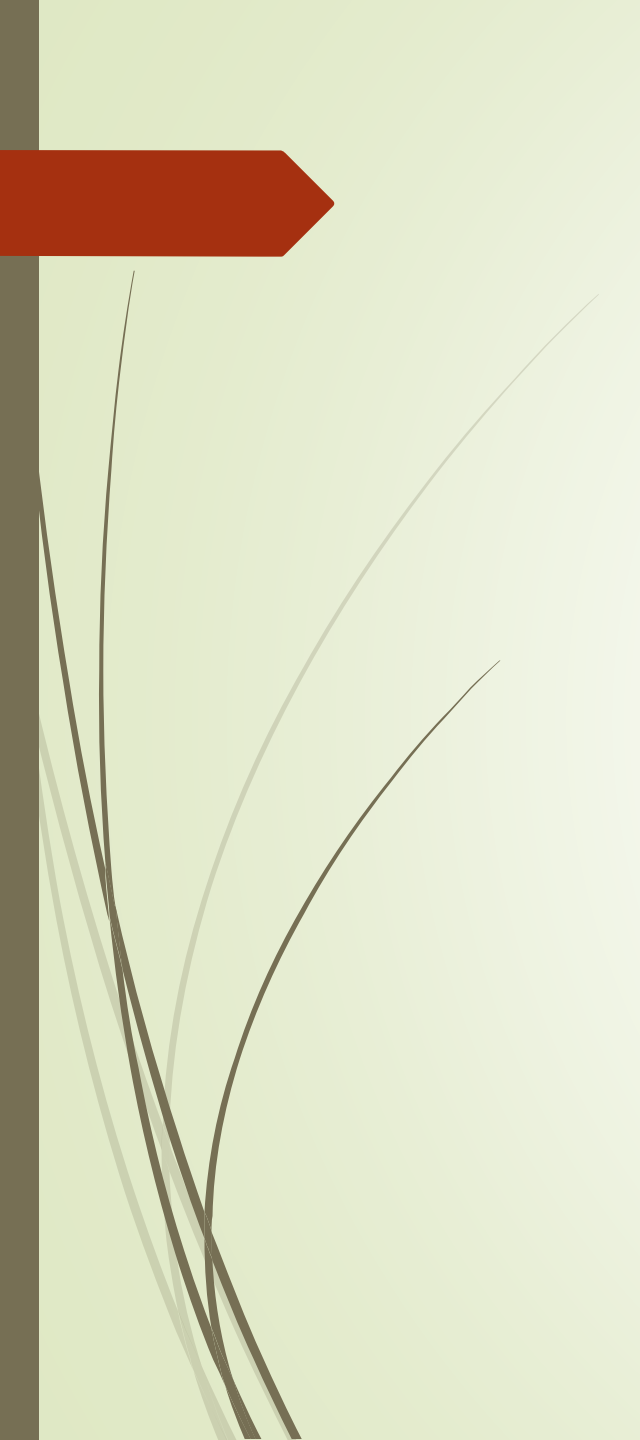

„Annak ellenére, hogy a legtöbb környezetvédő a vad természet pompázatosságából fakadó szenvedélyes öröm alapján cselekszik, csak a művészek – fotósok, filmkészítők, tájképfestők és költők – szólítják meg a közönséget azzal a meggyőződéssel, hogy az emberi teremtmények az élő bolygó gyermekeiként viselkedhetnek.” (Theodore Roszak)

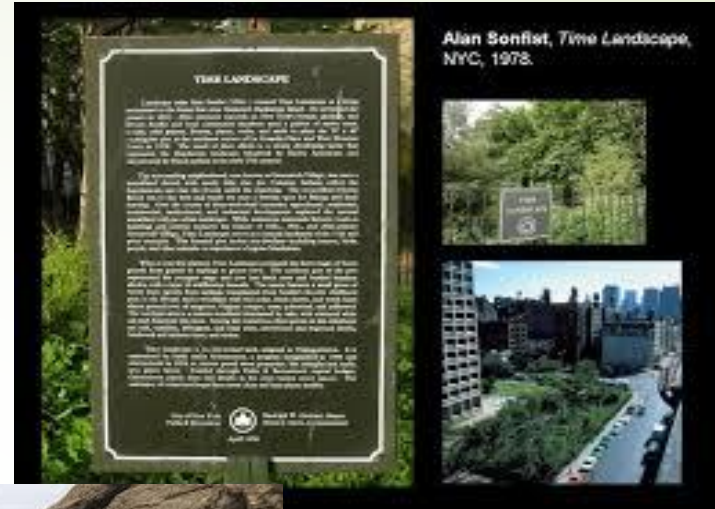

A természetművészet egy olyan izgalmas, átfogó területe a vizuális művészeteknek, ahol a galériarendszertől kikíváncozó művészeknek (public art, street art) valós, az erősödő ökológiai problémák okán nagyon aktuális, izgalmas és társadalmi értelemben elkötelezett művészi kifejezésre adódik lehetőségük.

A természetművészek a természettel való harmónia újratemtésére törekszenek, a természeti anyagokat, tárgyakat, energiákat, helyszíneket közvetlenül alkalmazzák az alkotásban. A természet alapvetően nem ábrázolási témát, hanem inkább attitűdöt jelez.

Ez az attitűd mélyen a keleti kultúrákban gyökerezik, s olyasfajta jelhagyást tart kívánatosnak, amelynek a pusztulás éppúgy része, mint a keletkezés, ahol **a mű, a mágikus aktus maga**. A természetművész nem a öröklétnek alkot, **pusztán működik, sőt, együtt működik a természettel**. Az **ego háttérbe szorul**, a művész nem teremtő-alkotó, csupán médium. A természetművészeti alkotásokban egyértelműen megnyilvánul a **természettel való „kreatív egyéolvadás” igénye**, ezért sosem agresszív, hódító vagy átalakító jellegű. Sokkal inkább a természet belső dinamikáját követő, szelíd „jelhagyás” szándéka.

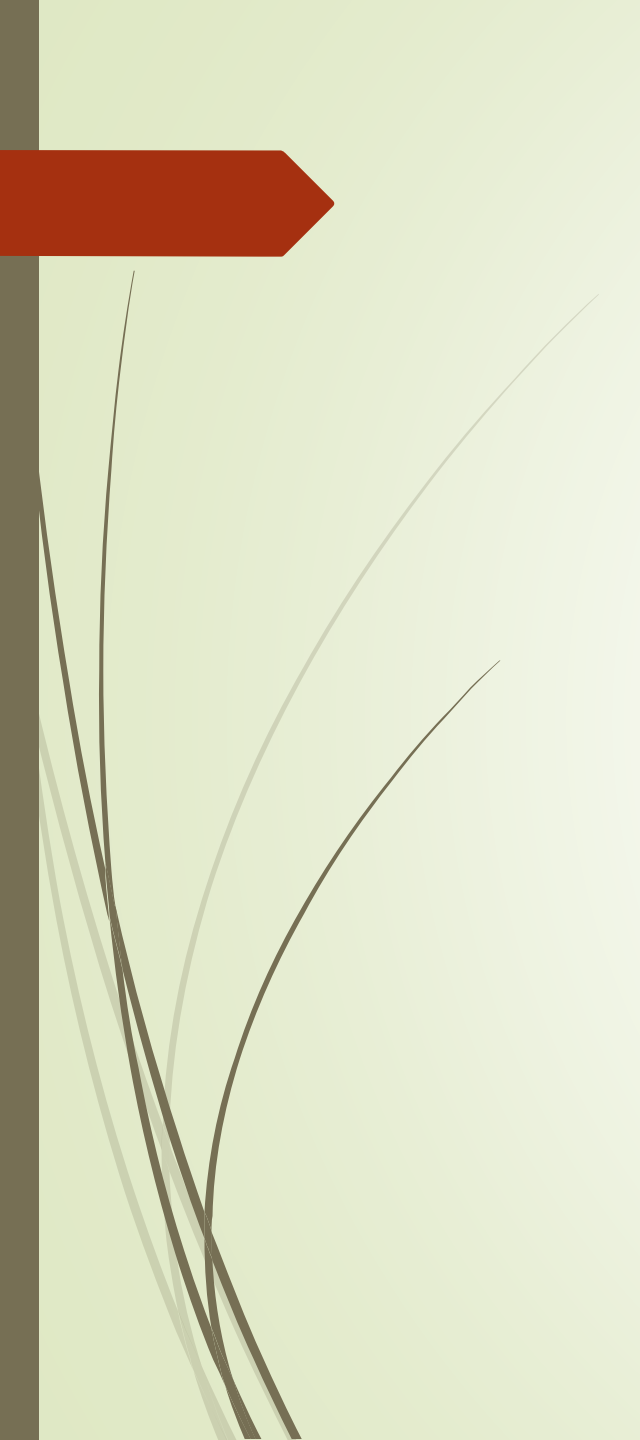

Alan Sonfist, Time Landscape, NYC, 1978.

Eröss István: Zene a szűnyogoknak ,Abiko, Japán, 2002

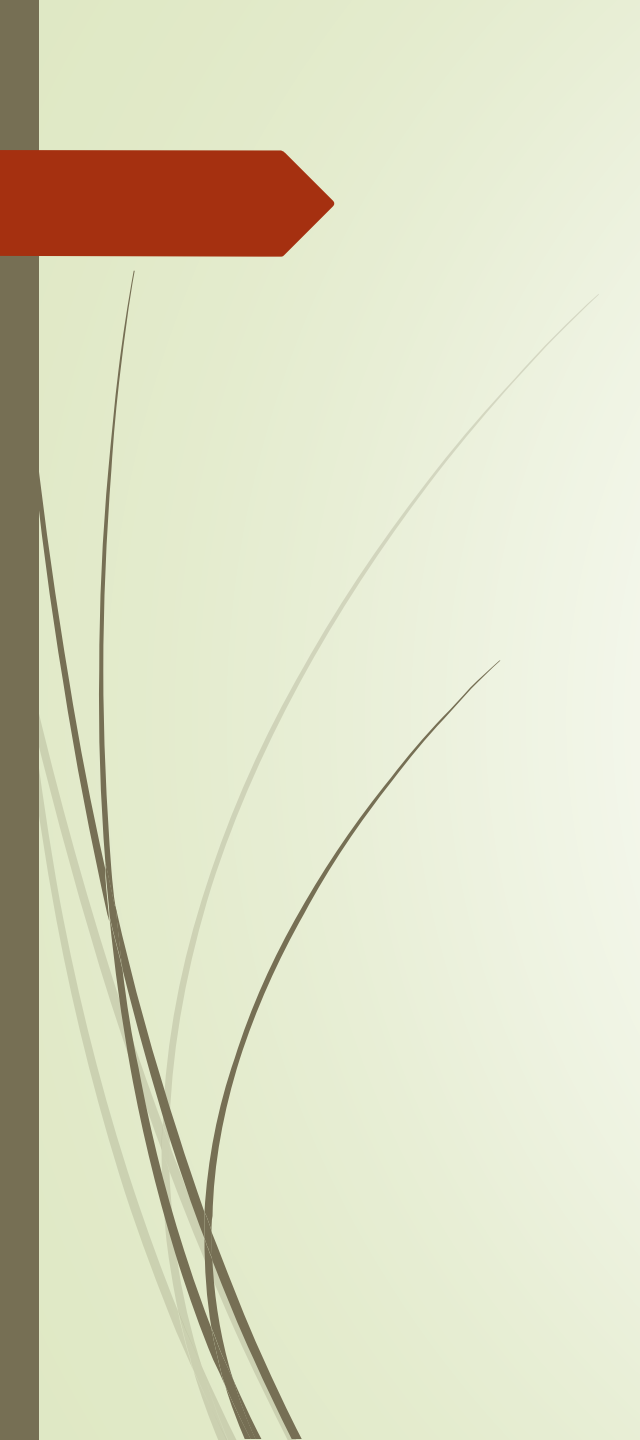
Napjaink természetművészei egyszerre viszik tovább a távol- keleti természetfelfogás etikai filozófiáját és az észak-amerikai „ökonapszamosok” újszerű gondolkodását, az általuk megfogalmazott **ökológiai paradigmaváltás szükségességét** hangoztatva.

Ebben, az immár az egész világban elterjedt és sokféle alkotói hozzáállást magába foglaló közegben való önkéntes **részvétel egyedüli kritériuma a természethez való „alázatos közeledés”** attitűdje.

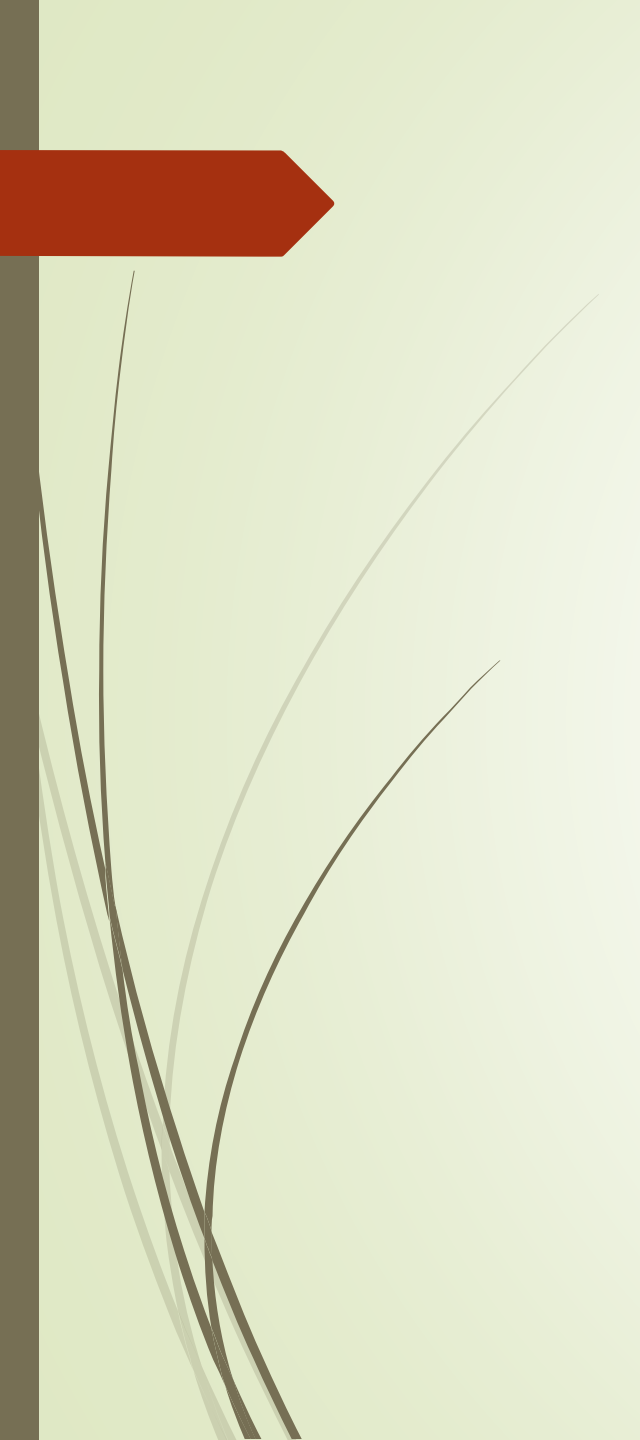

Elekes Károly erdélyi származású magyar művész vallomása **„kristálytiszta természetművészeti attitűd-hitvallás”** :

„Egy alkalommal, friss iszapba karcoltam egy repedéshálót, és amikor a kiszáradt repedések többnyire keresztül-kasul szeltek reálisnak vélt rajzomat, fölfedeztem, hogy néhány helyen egybeesett a rajz és a repedés vonala. Ekkor éreztem meg azt, amit nem tudtam megfejteni sem ecsettel, sem metszőtűvel, sem fotóval: **együtt dolgoztam egy olyan energiával, amelynek véletlenül fölfedeztem törvényszerűségeit, és ő elfogadott engem.**”

Ami környezeti nevelőként még inkább jelentőssé teszi a témát, hogy vajon tanítható, átadható-e az a fajta attitűd, mellyel a természetművészek rendelkeznek, hiszen, ha igen, akkor az iskolai környezeti nevelés számára megnyílhat egy egészen különleges platform.

A művészet jelentősen hozzájárul a környezettudatossághoz, hiszen **érzelmi megközelítéssel műveli a környezet megismerését**, kapcsolatának kialakítását.

Különös hangsúlyt kapott annak szükségessége, hogy a gyerekeket a természettel való **érzelmi kapcsolat kialakítására kell ösztönözni, ami a környezeti kérdések tudatosságának és a környezet iránti felelősségvállalásnak az előfeltétele**. A környezettel való kapcsolat fejlesztése nemcsak tudást, hanem érzelmet is magában foglal. **A tudásalapú megközelítés önmagában nem tudja befolyásolni azokat a mélyen gyökerező értékeket, amelyek az egyént magatartása megváltoztatására készítetik.**

A művészetben keresztüli környezeti nevelés kulcsfontosságú pontja az **interaktív élmények nyújtása** és az olyan kreatív folyamatok átvétele, amelyek összekapcsolják a gyerekeket a természeti környezettel. Ez magában foglalja a problémamegoldás és a kritikus gondolkodás fejlesztésének kreatív megközelítéseit is (Wilson, 2013).

A **képzelőerő** szükséges ahhoz, hogy olyan narratívákat alkossunk, amelyek arról szólnak, hogyan élhetünk **fenntartható jövőben**.

A művészet **új kognitív mintákat** alakíthat ki, fejlesztheti a **törődés érzését**, a **tiszteletet** és az **érdeklődést** mások iránt, javítva a pozitív énéllapotot, az életminőséget, s így járulhat hozzá a fenntartható jövő építéséhez.

A diákok a művészetten keresztül **kommunikálhatnak** és megoszthatják tapasztalataikat.

A közös tapasztalatok fontosak az **identitás** és az **ökológiai érzékenység** kialakulásához (York, 2014).

Nemzetközi projekttalálkozóinkon, diákjainkkal is megkóstoltattuk a természeti környezetben létezés és alkotás meditatív, restauratív, kreativitást felszabadító erejét.

A feladatba **bevonódás mértéke** (a befektetett munka idői-mennyiségi és minőségi mutatóit tekintve) és a szóban megfogalmazott reflexiók (katarzis élmények) egyértelműen megerősítettek bennünket abban, hogy érdemes természeti környezetben is alkotó-foglalkozásokat tartani. A visszajelzések és a fotók önmagukért beszélnek:

-csodálatos, remény, remekmű, szép, lenyűgöző, természetes, megnyugtató, „mintha imádkoznánk”, kemény munka, kaland, nehéz, csapatmunka, „sokat tanultam”, nagyon más, egyedi, érdekes, együttműködés, kreatív

Meggyőződésem szerint leginkább érzékeny tapasztalatszerzéssel, sok-sok ráfordított idővel-energiával érhető el az Újrakapcsolódás a Természettel, ami az ökopszichológia egyik kulcsfogalma is.

Joanna Macy, mélyökológus környezetvédelmi útmutatóként azt javasolja: tanuljunk, növeljük a tudatossági szintünket; cselekedjünk, mérsékeljük a pusztítást; s így teremtsünk magunk körül olyan világot, ahol szeretünk élni. Gyakorló iskolapszichológusként, véleményem és tapasztalataim szerint a természetművészet, mint érzékeny és könnyen hozzáférhető önkifejezési eszköz erre a célra kifejezetten alkalmas lehet, hiszen aki a természeti környezethez szelíd alázattal, mint létezéspartner-hez közelít, egész biztos, hogy óvja, félti, védi azt...

Felhasznált irodalom:

1. ERŐSS, ISTVÁN: **A természetművészet különböző megközelítési módjai Keleten és Nyugaton**, Doktori értekezés, Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar Képzőművészeti Doktori Iskola, 2008.
2. **The role of art in environmental education** (Vasileios Papavasileiou^{1*}, Eleni Nikolaou, Nikos Andreadakis, Yota Xanthacou, Maria Kaila)**in:** Proceedings of ADVED 2020- 6th International Conference on Advances in Education 5-6 October 2020
3. **Students' Empathy for the Environment through Eco-Art Place-Based Education**, (Asvina Sunassee ^{1,*}, Chandradeo Bokhoree and Andrew Patrizio, **in:** Ecologies 2021, 2, 214–247.)
4. **Tér-Természet-Művészet**
https://issuu.com/farkaskonmbe/docs/termeszettmuveszet_oktatas_magyarorszagon